

La taronja és la taronja

El *Diccionari de la literatura catalana* d'Enciclopèdia Catalana, com ja feia el *Nou diccionari de la literatura catalana* d'Edicions 62, diu del poeta Josep Aguirre i Matiol (Vilanova del Grau, València, 1842-1920) que fou consignatari de vaixells i que inicià l'exportació de cítrics, fruites i hortalisses als mercats anglesos i nord-americans, sense indicar si aquesta experiència va influir, o va quedar reflectida, en la seva obra literària.

Ajudat a perdre els papers

Inici del capítol V de la segona part de *L'educació sentimental*, de Flaubert, en versió de Lluís Maria Todó, editada per Destino: "Deslauriers havia portat a la casa de Frédéric la còpia de l'acte de subrogació [...] però quan hagué pujat els cinc pisos i va estar sol al mig del seu trist apartament, la visió del paper timbrat el va fastiguejar." No hem quedat que havia portat la còpia a casa de Frédéric? Què passa? Passa que el traductor no ha entès l'autor: "Deslauriers avait emporté de chez Frédéric la copie..." És a dir, com van traduir Gimferrer i Martí i Pol, "Deslauriers s'havia emportat de can Frédéric la còpia..." La traducció de Todó ha rebut un ajut de la Institució de les Lletres Catalanes.

Mancomunitat anacrònica

Lolita Bosch (*La família del meu pare. Una novel·la*) diu que la Mancomunitat de Catalunya va ser l'eina que va permetre una infraestructura que provà de normalitzar la llengua i la cultura. I, com a primer exemple d'allò que es va fer en temps de la Mancomunitat, esmenta: "El 1906 es va celebrar el Primer Congrés de la Llengua Catalana." La Mancomunitat es constitueix el 1914.

Farciment i gall, devaluats

El DIEC2 manté l'expressió *val més el farciment que el gall*, en sentit exclusivament literal, sense definir-la: és l'exemple de l'entrada *farciment*.

Mig segle de combat marxista i catalanista, a través de les memòries de Miquel Ferrer i Sanxis

La impremta –noucentista– dels germans Oliva, primer a Vilanova i la Geltrú, i més tard al carrer de Casanova de Barcelona, visitada per Eugeni d'Ors, Xavier Nogués o Miquel i Planes. La Llibreria Italiana de la rambla de Catalunya, seu de l'editorial antinoucentista Diana, fundada per Ignasi Armengou, l'editorial que va publicar els primers llibres de Josep Pla. Les activitats catalanistes subversives i les conspiracions, abans, durant i després de la dictadura de Primo de Rivera, amb el complot de Garraf com a episodi més destacat. La preparació d'un exèrcit català. Les presons de Barcelona i d'Alacant. L'organització político-militar de Palestra. La fundació del Bloc Obrer i Camperol, del POUM i del PSUC. Els fets de Maig i la controvertida personalitat d'Andreu Nin. La UGT. I l'exili a Mèxic, amb una presència destacada de Josep Carner. I tot, de primera mà.

Poques vegades un llibre de records haurà abastat un període més extens de la nostra història. I més variat, atès que el memorialista, protagonista o testimoni directe dels fets reportats va dur una intensa activitat política –clandestina o no– i es va poder relacionar amb algunes de les personalitats culturals catalanes més rellevants del segle XX.

Les *Memòries* del marxista Miquel Ferrer i Sanxis (Castelldefels, 1899 - Barcelona, 1990), abasten, com diu el subtítol, *50 anys d'acció política, social i cultural catalana*, exactament del 1920 al 1970. El volum, de gairebé 500 pàgines, ha estat editat per la Fundació Josep Comaposada.

Miquel Ferrer i Sanxis procedia d'una família de pagesos masovers de Castelldefels. També eren pagesos masovers els avis materns, però del País Valencià. Eren del poble d'Olocau, comarca del Camp de Túria. Van anar a viure a Gavà quan la mare era petita i van treballar a diverses masies de la comarca.

El futur secretari general de la UGT de Catalunya va començar a treballar de comptable a la impremta dels germans Oliva de Vilanova i la Geltrú i aquí va llegir llibres polítics que el van orientar, i va encomanar-se d'un ambient catalanista que el va marcar per sempre, els dels artistes, crítics i intel·lectuals Joaquim Mir, Enric C. Ricart, Josep Francesc Ràfols o Lluís Nicolau d'Olwer. L'any 1915, els germans Oliva van traslladar la impremta a Barcelona i gairebé tot el personal, inclòs el nostre comptable, els seguí.

L'índex onomàstic del volum és impressionant. Les persones que Miquel Ferrer va conèixer personalment, amb més pàgines de referència, són Jaume Aiguader, Miquel A. Baltà, Martí Barrera, Jaume Bofill i Mates, Josep Carner, Víctor Colomer, Joan Comorera, Lluís Companys, Jaume Compte, Josep Dencàs, Martí Esteve, Joan Casanovas, Joan Garcia Oliver, Ventura Gassol, Francesc Macià, Domènec Martí Julià, Joaquim Maurín, Andreu Nin, Manuel Serra Moret, Josep Tarradellas i Rafael Vidiella.

Miquel Ferrer i Sanxis a la presó d'Alacant, el 1927. La foto il·lustra el volum de les seves *Memòries* (1920-1970).